

Η καλλιτέχνις στην εργασιακή άρέν(α)

Ζώντας σε μια χώρα και σε μια χρονική στιγμή όπου το ότι και τα κορίτσια μπορεί να είναι καλά στα μαθηματικά αποτελεί είδηση στα τηλεοπτικά κανάλια και όπου έχοντας φτάσει σε μια από τις υψηλότερες βαθμίδες του επαγγελματικού μου κλάδου βασίζομαι στην εθελοντική υποστήριξη άλλων μελών της οικογένειάς μου για να μπορώ να μεγαλώνω ένα παιδί ως εργαζόμενη μητέρα είναι σαφές ότι τα διαχρονικά διακυβεύματα του φεμινισμού παραμένουν επίκαιρα και μένει πολύ δουλειά να γίνει. Στο χώρο της τέχνης, ειδικότερα, μέσα από την έρευνα που έχουμε κάνει με την Προσωρινή Ακαδημία Τεχνών σε εργαστήρια όπως το «Η καλλιτέχνις στην εργασιακή άρέν(α)» (μετά από πρόσκληση της Άντζελας Δημητρακάκη, η οποία έχει γράψει συστηματικά για το φεμινισμό) αξίζει να θέσουμε ερωτήματα όπως γιατί η παρουσία των γυναικών επικεφαλής στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (όπως και στα πανεπιστήμια γενικότερα) ιστορικά είναι αναιμική, παρόλο που μερικές από τις σημαντικότερες καλλιτέχνιδες από το '70 και μετά στην Ελλάδα είναι γυναίκες. Ή γιατί οι «γυναίκες της τέχνης» ιστορικά αναδεικνύονται κυρίως σε ρόλους διαμεσολαβήτριας και οικοδέσποινας (η αναπαράσταση των γυναικών γκαλεριστών και επιμελητριών στον Τύπο είναι χαρακτηριστική).

Η Προσωρινή Ακαδημία Τεχνών (ΠΑΤ) ιδρύθηκε από την Ελπίδα Καραμπά το 2013. Η ΠΑΤ είναι μια παρα-θεσμική δομή που επικεντρώνεται στη διαπλοκή της τέχνης με συστήματα γνώσης και εξουσίας. Η ΠΑΤ πειραματίζεται σε ένα μοντέλο ανταλλαγής ερασιτεχνικής και επαγγελματικής κατάρτισης αξιοποιώντας την ευελιξία της πρώτης και τη συστηματικότητα και σκοπιμότητα της δεύτερης. Σε κάθε επιχείρηση της η Ακαδημία δοκιμάζει να εργαστεί πάνω στα διαφορετικά εκφρασμένα αιτήματα και στόχους ανταγωνιστικών μεταξύ τους μοντέλων (καλλιτεχνικής) εκπαίδευσης, δοκιμάζοντας διαφορετικές εκπαιδευτικές δομές και καλλιτεχνικά και κοινωνικά μοντέλα. Σε κάθε εγχείρημα της Ακαδημίας καλούνται καλλιτέχνες και θεωρητικοί, ως εκπαιδευτικοί, σύμβουλοι, επισκέπτες που οργανώνουν και επιτελούν την έκβαση του εγχειρήματος.

Το Σωματείο Εργαζομένων στον Πολιτισμό (ΣΕΠ) είναι ένας οιονεί νομικός οργανισμός που ασχολείται με την μελέτη, την προώθηση και τη στήριξη των εργασιακών δικαιωμάτων των εργαζομένων στον πολιτισμό, λαμβάνοντας υπόψη το σχετικό νομικό εργατικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο. Επίσης, το Σωματείο ερευνά τις νομικές, επαγγελματικές και λογιστικές δυνατότητες σχετικά

με πληρωμές, εθελοντική εργασία, πνευματικά δικαιώματα και άλλα σχετικά θέματα. Το Σωματείο συνδέεται με άλλους αντίστοιχους οργανισμούς όπως είναι το W.A.G.E, το Carrot Workers, το Cultural Workers Organize κ.α με σκοπό να αντιμετωπίσει τις οικονομικές ανισότητες που επικρατούν στη χώρα μας και παγκοσμίως και στερούν στους εργαζόμενους στον πολιτισμό την επιβίωση και την επαγγελματική τους αξιοπρέπεια στην ευρύτερη οικονομία

Το σεπ, παρ όλα αυτά, δεν είναι ένα συνδικαλιστικό όργανο. Το ΣΕΠ δεν επιθυμεί να πάρει τη θέση των συνδικαλιστικών οργάνων, δεν λειτουργεί, όπως αυτοί οι φορείς, αλλά παράλληλα και ιδανικά μαζί με αυτούς. Για την ακρίβεια προσπαθούμε να αξιοποιήσουμε εργαλεία, τα οποία δεν είναι παραδοσιακά εργαλεία συνδικαλιστικών φορέων, αξιοποιούμε τα θεωρητικά, επιμελητικά και καλλιτεχνικά εργαλεία, εκτελούμε επιτελεστικές δράσεις, όπως η σημερινή συνέντευξη, κάνουμε υπερταυτιστικές δράσεις κ.α. Σκοπός της μεθοδολογίας μας είναι η θεωρητική ανάλυση τέτοιων ζητημάτων και αιτημάτων, η κοινοποίηση τους με απρόσμενους και δημιουργικούς τρόπους, η αιφνίδια διάχυση τους και η συνάρθρωση στόχων και διεκδικήσεων (που σου έρχεται από εκεί που δεν το περιμένεις). Με αυτό τον τρόπο το ΣΕΠ συμμετέχει στην ενδυνάμωση της συνείδησης σχετικά με τέτοια θέματα. Με αυτές τις διαδικασίες μας ενδιαφέρει εκτός των άλλων και η συνεύρεση και συνάντηση με ανθρώπους που συνήθως δεν συναντιούνται ή που εκφράζουν μια σχετική δυσπιστία ο ένας ως προς τον άλλον.

Η δυσπιστία (που συναντήσαμε και εμείς κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της σημερινής συνάντησης) συχνά υπαρχόντων συνδικαλιστικών φορέων ως προς το ποιος δικαιούται και ποιος όχι και με ποια ιδιότητα να εκφέρει λόγο για τα εργασιακά (εσείς τι είστε; ιδιωτικός θεσμός;) ή η αποστασιοποίηση άλλων θεσμών όπως η Ένωση Ελλήνων Τεχνοκριτικών από τα συνδικαλιστικά ζητήματα σαν αυτά να διαχωρίζονται ξεκάθαρα από τις πολιτιστικές διεκδικήσεις, δημιουργούν ένα ιδιότυπο πεδίο που αναπαράγει προβληματικές έννοιες ως προς το επάγγελμα του καλλιτέχνη και των εργαζόμενων στον πολιτισμό και συντηρεί την επισφάλεια στο χώρο.

Θεωρούμε σημαντικό μέσα σε αυτό το πλαίσιο να αρθρώνονται ζητήματα σχετικά με το εργασιακό, τη διαφάνεια στη χρηματοδότηση της τέχνης από το δημόσιο, την ισχνή παρουσία γυναικών σε επιτελικές θέσεις θεσμών όπως η Ακαδημία, και να καλούνται οι υπάρχοντες φορείς να τοποθετηθούν σχετικά.

Στη σημερινή συνάντηση έχουμε προσκαλέσει συνεργάτιδες όπως η ιστορικός τέχνης Γλαύκη Γκότση, η καλλιτέχνης Γιώτα Ιωαννίδου, η επιμελήτρια Ξένια Καλπακτσόγλου, η Ιστορικός και θεωρητικός Τέχνης Εύα Φωτιάδη και η ιστορικός τέχνης Έλενα Χαμαλίδη να απαντήσουν σε μία σειρά από ερωτήσεις/δηλώσεις, οι οποίες θέτουν ζητήματα τα οποία έχουν να κάνουν με τη γυναικεία εργασία σε ένα μεταλλασσόμενο ευρωπαϊκό πλαίσιο, αναδεικνύουν το ζήτημα της ενσωμάτωσης και αναπαραγωγής του κυρίαρχου πατριαρχικού λόγου (και) στο πεδίο της τέχνης, τις εργασιακές συνθήκες που επιβάλλει το σύγχρονο θεσμικό περιβάλλον και το πώς αυτές διαμορφώνουν τις ταυτότητες των υποκειμένων, το θέμα της εκπροσώπησης και ποιά υποκείμενα μένουν εκτός αυτής, καθώς και το ποια έχει το δικαίωμα και με ποιον τρόπο να διεκδικήσει εργασιακά και άλλα δικαιώματα. Δυστυχώς, σήμερα δεν κατάφεραν να είναι μαζί μας εκπρόσωποι φορέων, όπως το Εικαστικό Επιμελητήριο, η Ένωση Τεχνοκριτών και το Δίκτυο Επαγγελματιών Μουσείων, παρότι είχαν προσκληθεί και θα θέλαμε να έχουμε και τη δική τους παρέμβαση.

Η παρέμβαση μας έχει περισσότερο τη μορφή περφόρμανς, κύριο μέλημα μας είναι να αρθρωθεί ένας μαχητικός λόγος για τις εργαζόμενες στο πεδίο του πολιτισμού και να δηλωθούν οι θέσεις και οι προθέσεις της καθεμιάς. Επιτελούμε τους εαυτούς μας ως υποκείμενα σύγχρονων φεμινιστικών διεκδικήσεων και εργασιακών αιτημάτων.

Ερωτήσεις

Γιατί δεν υπάρχουν ακόμα γυναίκες επικεφαλής στην ΑΣΚΤ καθώς και στα περισσότερα Ελληνικά Πανεπιστήμια;

Γιατί θεωρείται ταμπού στην Ελλάδα να είναι κάποια φεμινίστρια καλλιτέχνης (και κάτι τέτοιο να χαρακτηρίζεται συχνά με όρους όπως γκετοποίηση, ότι είναι ντεκαβλέ, ότι η τέχνη είναι οικουμενική κλπ); Εσείς, είστε φεμινίστρια; Τι σημαίνει ο όρος αυτός - ως έννοια, και ως βιωματική εμπειρία;

Πιστεύετε πως είναι απαραίτητο στην τωρινή συνθήκη η ΑΙCΑ να επεκτείνει τη δράση της σε διεκδικήσεις που αφορούν τις επαγγελματικές συνθήκες, τις απολαβές, την ασφάλιση των μελών της;

Πως αντιλαμβάνεστε τους νεώτερους εικαστικούς και τα αιτήματά τους;

Πιστεύετε πως η συνάθροιση με άλλες ομάδες εργαζομένων στο πεδίο της τέχνης (επιμελητές, θεωρητικούς, φύλακες εκθέσεων κλπ.) θα ισχυροποιούσε τη θέση του εικαστικού επιμελητηρίου ως συνδικαλιστικό όργανο;

Τι πιστεύετε ότι πρέπει να γίνει για την απλήρωτη εργασία καθώς και για την επίφαση πληρωμής με μικρά ποσά από διάφορους φορείς, σε εργαζόμενους που στηρίζουν κατά κόρον την βιομηχανία της τέχνης;

Πως αντιλαμβάνεστε το ενδιαφέρον μεγάλων ιδρυμάτων, (όπως η Στέγη Ωνάση, μουσεία στο εξωτερικό, μεγάλες διοργανώσεις όπως η Ντοκουμέντα και η τελευταία Μανιφέστα) για θέματα όπως η εργασία, οι έμφυλες ταυτότητες, το προσφυγικό και η επισφάλεια;

Η εργασία είναι μια από τις κύριες τεχνολογίες εξουσίας πάνω στα σώματα και καθορίζει την αναπαράσταση του εαυτού. Πως αντιλαμβάνεστε το γεγονός ότι η επισφάλεια ή η ανθεκτικότητα παρουσιάζονται συχνά ως προσωπικά χαρακτηριστικά που την ευθύνη τους κατέχει το υποκείμενο και δεν είναι ζήτημα κοινωνικής πρόνοιας και ευθύνης κάτι που εξυπηρετεί την αποσάρθρωση των ευρωπαϊκών κεκτημένων και του κοινωνικού κράτους;

Παρατηρούμε μια (έμμεση) επιταγή για επιστροφή των γυναικών στην ιδιωτική σφαίρα (βιο-μητέρες, αυτό-καλλιέργεια/εκπαίδευση, οικιακή οικονομία); Πως αντιλαμβάνεστε αυτήν τη νέα βιοπολιτική συνθήκη;